

Аеромитинг на северу Данске

Акробације над алборшком равницом

Највећа смотра ваздухоплова коју памти Краљевина Данска одржана је 10. јуна у Алборгу. Врсни пилоти из свих крајева света нису дозволили да киша и лоше време утичу на њих. Показали су зашто су управо они дошли да репрезентују своје земље у години када Данци славе стогодишњицу постојања војног ваздухопловства.

Делегација Министарства одбране и Војске Србије била је једна од учесница овогодишњег спектакуларног аеромитинга у данском граду Алборгу. После летњих температура у Београду, на крајњем северу Европе дочекала их је киша и јесења хладаноћа.

„Добар дан! Како сте?“, прве су речи које су наши ваздухопловци чули када се спустила рампа транспортног авиона Ан-26 којим су слетели на аеродром. Помало збуњени, одговорили су домаћину, поручнику Дуеу, који је на то само слегнуо раменима, јер сво његово знање српског језика било је смештено у те две реченице. Ипак, биле су и више него довољне да се српски авијатичари осете добродошлим.

Дан за одабране

Дан уочи велике манифестације на аеродром су могли да уђу само чланови породица војних лица, учесници аеро-шоуа и фотографи. Већи део поставке био је спреман, тако да су посетиоци могли у потпуности да уживају у програму, и то без гужви и гурања. Привилеговани су максимално искористили дан како би сликали све што их је занимало. На руку им је ишло и то што ниједан део око ваздухоплова није био ограђен, па су могли несметано да фотографишу из свих углова. Ветар и киша нису утицали на добро расположење и породично дружење на аеродрому. Чини се да никада и не утичу. Свики на ромињање кише и хладноћу, они су је игнорисали, решени да у потпуности уживају у приказу.

Многи учесници летачког програма искористили су тај дан да „осете“ небо изнад базе у Алборгу – правећи окрете, ваљке и огледала. Било да су у групи, пару или сами, сваки од њих је на свој начин одушевљавао посматраче, демонстрирајући им могућности и перформансе ваздухоплова којим управља. И не само то. Видело се умеће пилота да померањем пилотске палице помере и границе могућег када је реч о акробацијама. У рукама професионалаца, за немог посматрача са земље челична грдосија изгледала је живо, лако, скоро нестварно.

Вратоломије акро-група увек су најатрактивнији део програма. На генералној проби Хрвати и Швајцарци су демонстрирали своје вештине, најављујући тако спектакуларан наступ на сам дан аеромитинга. Док су Patrouille Suisse из Швајцарске и Wings of Storm из Хрватске завршавале припреме, на аеродром је слетела и Турска акро-група, Turkish Star, која је такође у самом светском врху. Како су касно стигли, Турци нису имали пробни лет па су успели да „сачувају“ наступ за главни дан.

Изложбени модели

Док су се на писти за полетање смењивали модели и државе које наступају у летачком делу програма, учесници стационарног дела користили су последњи дан пред долазак посетилаца да подесе своје љубимце како би на прави начин репрезентовали боје земље из које долазе.

ИЗГУБЉЕНИ У ВРЕМЕНУ

Практична примена тешких тамних драперија на прозорима соба била је свима јасна када су увидели да чак ни око 22 сата не пада мрак. Тек када су казаљке на сату прошле 23 часа, почело је да се смржава. Иако у истој временској зони као и Србија, Данска је ипак нешто специфичнија када је реч о дужини дана. Због северног положаја Данске дужина обданице битно се разликује у зависности од годишњих доба. Зими Сунце излази око 9, а залази нешто пре 16 часова, а лети излази око пола пет, а залази после 22 сата.

Српског представника, транспортни авион „Антонов 26“, домаћин је сместио на првом делу стајанке. Нашој посади задатак је био добро познат. Сваки њен члан већ је учествовао на неком од међународних аеромитинга, а неки су чак и наступили у летачком програму као део акробатске групе.

На дан аеромитинга на нашем „Антонову“ вијориће се српска застава, а врата ваздушног транспортера биће отворена за све заинтересоване посетиоце. Могућност сликања поред и у авиону и одговор на питања радозналих испуниће дан нашим ваздухопловцима, који су се одазвали позиву колега са севера како би учествовали у јубилеју Краљевине Данске – обележавању стогодишњице војног ваздухопловства, који и ми ове године обележавамо.

Док аутобус напушта базу и вози наше авијатичаре ка хотелу, дански специјалци хеликоптерима још једном пролазе уигран сценарио уласка у објекат и спасавања талаца. Покрете, научене до аутоматизма, представиће посетиоцима аеромитинга у склопу промоције тимова за подршку и спасавање. Поново почиње киша...

НА ОБАЛАМА СЕВЕРНОГ МОРА

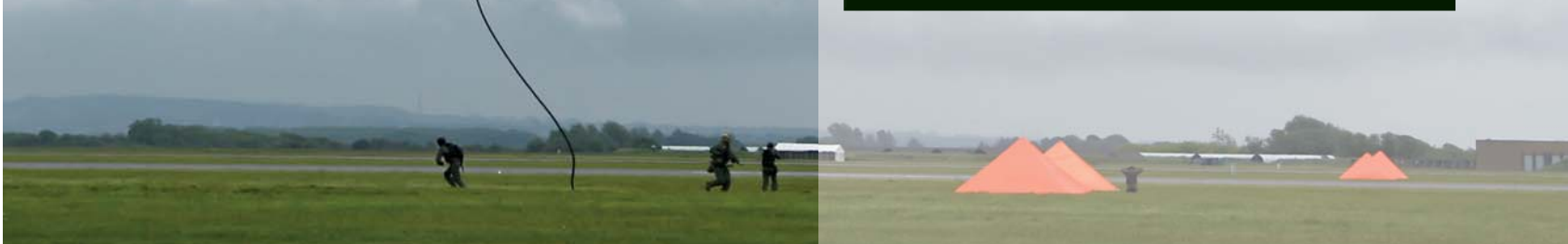
Алборг је четврти по величини град у Данској и седиште је покрајине Северне Данске. Налази се на северном делу полуострва Јиланд, а град је образован на ушћу некадашње реке Лим у Северно море. Од главног града Копенхагена удаљен је 410 километара северозападно. Надморска висина средишта града креће се од 0 до 25 метара. С околним местима Алборг броји око 200 хиљада становника, а број непрестано расте, чему много доприноси и надалеко познати алборшки универзитет.

ВЕЖБА СПЕЦИЈАЛАЦА

Налетом хеликоптера почела је вежба ослобађања талаца данских специјалаца. На свега неколико метара од публике, један за другим спуштали су се специјалци низ уже које је повезивало хеликоптер с тлом. Уз димну завесу и без иједног испаљеног метка, Данци су демонстрирали вештину увежбану до аутоматизма. Подршка још два хеликоптера и спуштање специјалаца из још једног, потврдили су обученост данског војника.

Аеромитинг

У недељу, у пола осам изјутра, посаде свих ваздухоплова биле су на свом месту. Спремне да дочекају прве посетиоце, који су од од осам часова пристизали кроз капију алборшког аеродрома. Данци су аеромитинг доживели као идеалан повод да дан проведу с породицом и пријатељима ван куће. Простиркама, столицама, чак и столовима најпре се попуњавао појас уз ограду према писти изнад које је планиран летачки програм. Већина их је дошла колима, за која је паркинг био обезбеђен у кругу базе, а за оне који су се одлучили да до аеродрома дођу аутобусом биле су обезбеђене додатне линије.

Време до званичног почетка највећег аеромитинга икада одржаног у Данској посетиоци су искористили да обиђу стационарну поставку авиона и хеликоптера. Највеће интересовање било је за Е-3А-AWACS НАТО-а, испред кога су људи чекали у реду и по петнаест минута да би ушли и видели унутрашњост једног од најсавршенијих авиона данашњице. Чак ни киша, која је лагано ромњала, није растерала масу нити унела пометњу међу људе. Они су само раширили кишобране, обукли кабанице и наставили тамо где су стали – да чекају у реду. Они који су, ипак, пожелели да се склоне с кише, завукли су се под амерички С-17 Globemaster III и искористили прилику да завире у тај транспортни авион. Већина је била фасцинирана гломазношћу летелице која има стратешки значај у испоруци терета удаљеним базама.

Наш Ан-26 изазвао је велико интересовање, као једини модел те врсте на стајанци. Многима је било занимљиво да уђу у авион руске производње, намењен за превоз терета и путника. Посада је одговарала на питања посетилаца, које је највише занимало како се сналазимо с руским ознакама, какве су перформансе летелице, када је направљен... У турама од по неколико људи гости су улазили у авион, седали на места пилота, сликали се и постављали питања, а при изласку из ваздухоплова руку им

је увек пружао по један члан посаде, док је оне најмлађе у наручју спуштао из авиона.

Посаде америчких, норвешких, данских и многих других авиона посетили су наше ваздухопловце и размењивали утиске с њима. Већина њих се већ традиционално на аеромитинзима дружи са нашим пилотима.

Летећи перформанс

Скоком падобранаца званично је почео аеромитинг у Алборгу. После тога на писти су се смењивали авиони који су се спремали да полете, они који долећу и који у том тренутку изводе ваздушни перформанс. Дански F-16 изазвао је овације, у знак подршке домаћину велелепне манифестације која је уприличена поводом јубилеја.

Тмурно небо над алборшком равницом парали су многи авиони и хеликоптери, неки сами, неки у пару, а најлепши, наравно, у групи. Тако су се и мењали. Борбене авионе смењивале су лаке летелице, а њих хеликоптери. Данска акро-група Baby Blue наступила је у четверцу на Saab T-17 Supporter-има. Бучним налетима скренула је пажњу посетилаца на себе, а страствени љубитељи тих авиона уживали су у њиховом десетоминутном спектаклу.

HANGAR PARTY

После шесточасовног програма, домаћин је уприличио забаву за све учеснике Hangar party-ја, која је била организована испод два велика шатора. Након вечере, Данци су уручили поклоне најбољим учесницима летачког програма, а жири за избор најбољих чинили су људи ван авијације. Награду за најбољи групни лет добила је хрватска акро-група, док је најбољи самостални наступ имао дански пилот на F-16.

Један од најатрактивнијих појединачних наступа имали су немачки Eurofighter Турпооп и белгијски F-16. За време њиховог наступа почела је поново да пада киша и да се спушта лагана магла. Али то није утицало на њихов лет. Узлетели су у висине потпуно нестварно, нестајући у делићу секунде у облацима, и истом брзином поново из њих израђали. Суперсоничне небеске лађе остављале су иза себе парајући звук и одушевљену публику. Окренуте на бок или на леђа, с дуплим заокретом или без, свака летелица била је посебна на свој начин.

Врелина сагорелог керозина

Уши су се тешко навикавале на брујање мотора шесточлане групе Patrouille Suisse швајцарских ваздухопловних снага, која се спрема да полети. Када је ветар пронео пистом мирис сагорелог горива и нос је почео да негодује због осећаја благог недостатка кисеоника. Топлота, врелина сагорелог керозина зачас угреје тело, које није навикло на сурову климу у јуну. Тежак мирис и брујање у замену за топлоту постају подношљивији. Један за другим, у савршеном поретку, швајцарски пилоти напуштају писту и лагано се дижу кроз кишу под облаке. Нестају.

Појављују се у поретку један, за њим два која паралелно лете, а иза њих три авиона један до другог. Изгледају савршено. Раздвајају се и мимоилазе, нестају у сивим облацима на трен, а онда се сви одједном појаве у новом поретку, окренути на бок, па на леђа, а звук мото-

ра најављује њихово прелетање писте. Савршена шесторка слеће и једна за другом иде према стајанци, где их наводе ваздухопловни техничари како би довели швајцарски поредак „под конач“.

Одвојивши се од групе, две летелице започеле су магичан плес. Док је пилот држао правац остављајући траг сагорелих гасова, други је правио спиралу користећи управо те гасове као централну осу. Савршен перформанс швајцарског двојца оставио је посматраче без даха.

Додир крила

Хрватска акро-група Wings of Storm представила је вештину, дисциплину, тимски рад и висок степен обучености своје авијације. У поређењу с већином акробацијских тимова, чији је једини задатак тренирање акробација, примарни посао „Крила олује“ јесте обука будућих хрватских пилота. Зато су још поноснији што их сврставају у сам светски врх и што су радо виђени гости на сваком аеромитингу. Својим авионима Pilatus PC-9 изводили су акробације летећи паралелно, у поретку, по троје или пак „у огледалу“. Сваки заокрет у ваздуху публика је награђивала аплаузом, нарочито када је пет авиона образовало тунел, а шести прошао кроз њега. Са земље се чинило да се готово додирују крилима. Док су се учесници у летачком делу програма смењивали, време над алборшком равницом било је непромењено. Управо је то био разлог зашто најатрактивнији учесник овогодишњег Данског аероми-

ДОБАР ДОМАЋИН

Аеро-база стационирана у Алборгу имала је привилегију да организује овогодишњи аеромитинг. Air Transport Wing Aalborg – ATW AAL формирана је пре шест година. У њој су стационирана четири авиона типа C-130J Hercules и три CL-604 Challenger, намењени за транспорт широм света и подршку јединицама у мултинационалним операцијама, ослободилачким мисијама, риболовачкој инспекцији, очувању суверенитета Данске и превоз краљевске породице.

тинга није наступио. Звезде из Турске решиле су да не полете због лоших метеоролошких услова, те су многобројној публици ускратили прилику да уживају у њиховом наступу. Такође, нису летеле ни најваљене Patrouille de France, али су се Азурци појавили као гости на аеромитингу.

У наставку летачког програма наступали су бројни авиони, од којих су најатрактивнији програм имали F-16 Demo Team из Холандије, L-39 Albatros из Естоније, холандски Hawker Hunter и дански C-130J Hercules. Својим вратоломијама у ваздуху одушевили су публику, а посебну чар њиховим наступима дали су облаци, иза којих су авиони нестајали и поново се појављивали.

Елисе изнад Алборга

У летачком делу програма наступили су и хеликоптери. Дански EH-101 Merlin у Краљевском ваздухопловству има двоструку намену, у зависности од промена у унутрашњости могу служити за превоз терета или службу трагања и спасавања. Током наступа, пилот се трудио да хеликоптером лети што ниже, што је публици омогућило да га јасно види у кабини. Сваки његов нови заокрет и спуст публика је наградила аплаузом.

Перформансе у ваздушном простору демонстрирао је и AS-505 Fenpес. Хеликоптер, који је на употреби у данској војсци за превоз људи и осматрање простора, прелетао је писту изнад Алборга приказујући своје могућности. Унутрашњи простор, који има капацитете за смештај шест особа, укључујући и пилота, чини га погодним за специјалне намене.

Остали хеликоптери били су смештени на стајанци и омогућили свим заинтересованим посетиоцима да бар на трен узму у руке пилотску палицу.

постојања њиховог војног ваздухопловства. У ту част небо над Алборгом парали су и „олдтајмери“, међу којима су најзанимљивији били Bell 47 D-1, Douglas C-47 Dakota, Hawker Hunter F, Mark 51 и Hughes 500 OH-6 Cayuse. Они су побрали највеће симпатије публике, остављајући у сенци најсавременије летелице данашњице.

У два шатора била је представљена музејска поставка – „100 година војног ваздухопловства“. Посетиоци су могли да виде минијатуре авиона, неке од првих пилотских комбинезона, кацига и седишта за катапултирање. Посебно је био интересантан шатор у којем су постављене реплике неких од првих авиона, конструисаних пре више од века.

Први авион који је стигао у Данску – „GLENTE“ – био је од 25. марта 1912. на употреби у морнарици, а јула исте године формиран је Војни ваздухопловни корпус. Давне 1959. године Ваздухопловство Краљевине Данске први пут је организовало манифестацију „Отворени дан“ на аеродромима. Уз мање прекиде, та традиција одржала се до данас, с тим што је од 2005. године постала аеромитинг међународног карактера.

Данци су до сада аеромитинге одржавали сваке године, а од ове су најавили да ће ту манифестацију одржавати сваке друге. Следеће велико ваздухопловно окупљање у Данској планирано за 2014, када ће домаћин бити авио-база у Карупу. Две године касније најбољи ваздухопловци ће се окупити у Скридstrupу, док ће Алборг поново имати част да буде домаћин тек за шест година.

Данци су овогодишњим аеромитингом поставили стандарде када је реч о организацији стогодишњице, а нама преостаје да северним колегама 2. септембра покажемо како ми прослављамо свој јубилеј. И наравно, да остатку света поставимо нове критеријуме када је реч о организацији тако велике смотре као што је прослава сто година постојања војног ваздухопловства. ■

Мирјана БОРОВИНА
Снимео Срђан ГРЧИЋ